

Vad kan OER lära av Open Access-rörelsen?

Framtiden för OER i Sverige, KTH 8-9 jan 2010

Jan Hagerlid

Avdelningen för Nationell samverkan, KB
Samordnare för programmet OpenAccess.se

Vad är Open Access? Den enkla definitionen

- = Fri tillgång till vetenskaplig information på Internet
- I första hand det som forskare publicerar **utan att få ersättning**, dvs vetenskapliga artiklar, avhandlingar, rapporter etc
 - Men även böcker, encyclopedier etc kan vara fritt tillgängliga
- Fri tillgång betyder att fritt kunna läsa, ladda ned, kopiera, sprida vidare etc med full hänsyn till författarens ideella upphovsrätt

Vad är Open Access? Drivkrafter och motiv

- En rörelse bland engagerade forskare, bibliotekarier, förläggare m fl sedan ca 1990 (!) - Idag på väg att bli den nya normen
 - Utnyttja Internets potential
 - Kritik mot förlagens monopolpriser
- **Open Access** är släkt med **Open Source**, **Open Data**, **Open Educational Resources**, men inte med fildelning!
 - Upphovsmannen är vinnare!
- Internet driver fram en ny ekonomisk modell. Maximal spridning kostar nästan ingenting
 - Internet ger möjlighet att länka ihop forskningen globalt på ett helt nytt sätt

MAX-PLANCK-GESELLSCHAFT

Program	OA Conference Program Committee ECHO Meeting
Berlin Declaration	Declaration Recommendation Roadmap Signatories Press Release & Statement
Participants	List Snapshots
Links	OA Resources Media Coverage
Follow-Up Conferences	CERN May 2004 SOUTHAMPTON Feb 2005 Golm March 2006 Padua September 2007 Düsseldorf November 2008 Paris December 2009 Beijing October 2010

Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities

20 - 22 Oct 2003, Berlin

Berlin Declaration

Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities

Preface

The Internet has fundamentally changed the practical and economic realities of distributing scientific knowledge and cultural heritage. For the first time ever, the Internet now offers the chance to constitute a global and interactive representation of human knowledge, including cultural heritage and the guarantee of worldwide access.

We, the undersigned, feel obliged to address the challenges of the Internet as an emerging functional medium for distributing knowledge. Obviously, these developments will be able to significantly modify the nature of scientific publishing as well as the existing system of quality assurance.

In accordance with the spirit of the Declaration of the Budapest Open Access Initiative, the ECHO Charter and the Bethesda Statement on Open Access Publishing, we have drafted the Berlin Declaration to promote the Internet as a functional instrument for a global scientific knowledge base and human reflection and to specify measures which research policy makers, research institutions, funding agencies, libraries, archives and museums need to consider.

Goals

Our mission of disseminating knowledge is only half complete if the information is not made widely and readily available to society. New possibilities of knowledge dissemination not only through the classical form but also and increasingly through the open access paradigm via the Internet have to be supported. We define open access as a comprehensive source of human knowledge and cultural heritage that has been approved by the scientific community.

Slaget om opinionen

- 55 forskningsfinansiärer har någon form av krav på Open Access, se <http://www.sherpa.ac.uk/juliet/>, bl.a
 - European Research Council,
 - EU:s sjunde ramprogram för FoU (7 områden)
 - National institutes of Health i USA
- European University Association stark OA-policy.
- Många universitet ställer OA-krav
- Enkäter visar på i princip positiv inställning från forskare, men bristande kunskaper

Working together to strengthen research in Europe European Research Area Conference 21-23 October 2009 – Brussels

”Looking forward to a new Framework Programme needs to take into account that, in future, the way research will be carried out will have profoundly changed from what it is today. Computerised methods and machine applications will play a major role in data-driven science. The use of machines and computerised science is the major rationale behind the growing trend to provide all kinds of research information in an open, re-usable format. Open Access is a transformative principle in research

communication that can improve the efficacy of the scientific effort in ERA and worldwide.”

dvs Open Access är en pådrivande princip i utvecklingen av e-science

.....

- ”Continue and expand the Commission’s mandatory policy on providing Open Access to 20% of FP7-funded research articles: the policy should cover 100% of articles and datasets”

Utvecklingen på fältet

- Directory of Open Access Journals (DOAJ) ger tillgång till 4639 kvalitetsbedömda, vetenskapliga OA-tidskrifter (av totalt ca 25 000)
- Scientific Commons har ca 32,2 milj fritt tillgängliga vetenskapliga arbeten från 1,158 öppna arkiv och OA-tidskrifter
- Ca 20 - 25 % av den aktuella årliga artikelproduktionen är fritt tillgänglig
- Andelen fritt tillgängligt material växer snabbt

Sverige – växande officiellt stöd för Open Access

- **Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities (2003)** har undertecknats av:
 - Sveriges Universitets & Högskoleförbund
 - Vetenskapsrådet
 - Svensk Biblioteksförning
 - Kungl. biblioteket - Sveriges nationalbibliotek
 - Stockholms universitet
 - Svensk förening för informationsspecialister
 - Kungliga Vetenskapsakademien
 - Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien

Forskningsråd med OA-krav

- **Vetenskapsrådet i oktober 2009**
 - *Allmänheten och andra forskare ska ha fri tillgång till allt material som finansierats av allmänna medel. Vetenskapsrådet har nu beslutat att forskare som beviljas forskningsmedel från myndigheten ska publicera sina vetenskapligt bedömda texter i tidskrifter och från konferenser på detta sätt.... Kravet kommer att gälla Vetenskapsrådets utlysningar från årsskiftet 2010*
- **Formas – forskning för hållbar utveckling – november 2009**
 - *Alla sakkunnigbedömda konferens- och tidskriftspublikationer som resulterar från forskning som helt eller delvis finansierats av Formas ska publiceras som Open Access. Beslutet gäller alla utlysningar från och med 2010.*
- Riksbankens Jubileumsfond har tagit ett principbeslut om OA-krav
- KK-Stiftelsen överväger ett OA-krav

Fritt tillgänglig nätbaserad vetenskaplig information i Sverige

- Nästan alla lärosäten har öppna arkiv
- Snabb tillväxt av innehåll, nu alltmer vetenskapliga artiklar
- Integration med publiceringsdatabaser
- Svenska forskare deltar i OA-tidskrifter
- Det ges ut nya svenska OA-tidskrifter

est besökta

Stockholms universitetsbibliotek - V...

[Om webbplatsen](#) | [Anpassa](#) | [Lyssna](#) | [Kontakta oss](#) | [In English](#)

[Starta - sök](#)

[Våra bibliotek](#)

[SUB:s kurser](#)

[Om SUB](#)

Sök i SUB:s webb:

[Starta - sök](#) » [Publicera vid Stockholms universitet](#)

↓ **Publicera vid Stockholms universitet**

→ [Registrera publikationer](#)

▪ [Sök publikationer](#)

▪ [Spika avhandling](#)

▪ [Mallar och visuell identitet](#)

▪ [Frågor inför tryckning](#)

▪ [Acta](#)

→ [Open Access](#)

▪ [Kontakt](#)

Publicera vid Stockholms universitet

DiVA, (Digitala Vetenskapliga Arkivet), är ett publiceringssystem utvecklat vid Uppsala universitet, som används för elektronisk registrering, publicering och arkivering av avhandlingar och andra publikationer från 24 universitet och högskolor i Norden.

Enligt beslut av rektor ska alla publikationer av Stockholms universitets forskare och lärare registreras i DiVA fr.o.m. 2007. Rektor förordar även Open Access, d.v.s. att författaren publicerar en elektronisk kopia av sitt arbete i fulltext och gör det fritt tillgängligt på nätet.

Enligt beslut av rektor ska också alla doktorsavhandlingar som publiceras vid Stockholms universitet spikas elektroniskt i DiVA.

[Rektorsbeslut om Open Access \(35, kB\)](#)

Studenter som vill publicera sin uppsats i fulltext eller har frågor om registrering/publicering i DiVA, ska alltid kontakta sin institution. Alla institutioner godkänner inte e-publicering av studentuppsatser.

Relaterade länkar:

[Aktuella kurser](#)

[Bibliometri](#)

[Inför disputationen](#)

[Referenshantering](#)

[Universitetskonto](#)

[Visuell identitet](#)

KB:s uppdrag enligt strategisk plan

- Samla in, beskriva, bevara och tillhandahålla publicerad svensk text och audiovisuellt material som har gjorts tillgängligt för allmänheten,
- Främja infrastrukturen i det svenska forskar- och kunskapssamhället,
....
- Koordinera strategiska utvecklingsinsatser i dialog med den svenska bibliotekssektorn.

Vad är OpenAccess.se?

- **Mål:** främja maximal tillgänglighet och synlighet för arbeten som produceras av forskare, lärare och studenter, genom att stödja den elektroniska publiceringen vid svenska universitet och högskolor.
- En **plattform för samarbete** mellan KB, universitetsbiblioteken, Vetenskapsrådet, SUHF, KK-Stiftelsen och KVA. Alla är med i styrgruppen. KKS och VR är medfinansiärer
- Ett **utvecklingsprogram, 2006-2009**, 20-tal projekt ca 14 mkr
- KB vill nu permanenta programmet och har kontakt med andra intressenter

Swepub –

Samlad ingång till och redovisning av svensk vetenskaplig publicering

- Tillgång till alla svenska vetenskapliga publikationer, som bibliografiska poster (idag ca 268 000) och som direkt fulltext (ca 30 000)
- En publikt tillgänglig söktjänst inom ramen för Libris, <http://swepub.kb.se/>
- En databas för att andra att hämta data, t ex som underlag för redovisning och analys

swepub

Sök

[Utökad sökning](#)

Sökning: swepub

Avgränsa träffmängd

Åtkomst

[fritt online](#) (30046)

Typ av publikation

[tidskriftsartikel](#) (123095)

[konferensbidrag](#) (50023)

[bokkapitel](#) (25654)

[doktorsavhandling](#) (22568)

[rapport](#) (17218)

[visa fler...](#)

Typ av innehåll

[refereegranskat](#) (135726)

[övrigt vetenskapligt](#)
(114388)

[populärvet., debatt m.m.](#)
(17516)

Författare/redaktör

[Lundälv, Jörgen, 196 ...](#)
(531)

[Harrison, Dick](#) (427)

[Söderhäll, Bengt,](#) (404)

[Kildal, Per-Simon, 1 ...](#) (395)

[Wiberg, Nils-Erik, 1 ...](#) (379)

[Rönneberg, Jerker, 19 ...](#)
(362)

[visa fler...](#)

[Läroscite](#)

Resultat 1-10 av 267805 [1] 2 3 4 5 6 7 ... 26781 ▶

Sortering: relevans ▼ Träffar per sida: 10 ▼

1. Crawford, David, 1970- (författare)

These People from Elsewhere

2008

Konstnärligt arbete (övrigt vetenskapligt)

2. Fridlund, B, et al. (författare)

Patients with implantable cardioverter-defibrillators and their conceptions of the life situation

2000

Ingår i: J Clin Nurs. - 0962-1067. ; 9:1, s. 37-45

Tidskriftsartikel (refereegranskat)

▶ abstract

[Läs hela](#)

3. Olsen-Faresjö, Åshild, 1960-, et al. (författare)

A Population-Based Case-Control Study of Work and Psychosocial Problems in Patients With Irritable Bowel Syndrome - Women Are More Seriously Affected Than Men

2007

Ingår i: American Journal of Gastroenterology. - 0002-9270. ; 102, s. 371-379

Tidskriftsartikel (refereegranskat)

4. Albertsson-Wikland, Kerstin, 1947-, et al. (författare)

Dose-dependent effect of growth hormone on final height in children with short stature without growth hormone deficiency.

2008

Ingår i: J Clin Endocrinol Metab. - 0021-972X. ; 93:11, s. 4342-50

Tidskriftsartikel (övrigt vetenskapligt)

▶ abstract

[Tillbaka](#)

Om SwePub

SwePub ger dig möjlighet att söka bland artiklar, konferensbidrag, avhandlingar m.m. som publicerats vid svenska lärosäten. Använd SwePub för att få en översikt av vad som skrivits inom ditt forskningsområde, få tag på fulltext, abstract och citeringar.

Innehåll

SwePub innehåller referenser till de forskningspublikationer som finns registrerade i för närvarande ett trettiotal svenska lärosätens publiceringsdatabaser.

SwePub ska inte användas för statistiska ändamål. Datat är behandlat för att passa i en söktjänst och inte modellerat efter statistiska behov. Urval och omfattning varierar från lärosäte till lärosäte.

Endast publicerade arbeten tas med och samma publikation kan förekomma i olika versioner till exempel både som konferensbidrag och som tidskriftsartikel.

Sampublicationer från olika lärosäten har i möjligaste mån slagits samman till en gemensam referens. Detsamma gäller fall av dublettregistrering. Eventuella felaktigt gjorda dublettsammanslagningar kommer att åtgärdas efter påpekande.

Det finns också variationer i hur forskarnas namn har registrerats vid olika tidpunkter och vid olika lärosäten. Samma forskare kan förekomma under olika namnformer.

Tillfällig söktjänst

För att underlätta forskning och berika LIBRIS söktjänst kommer SwePub:s innehåll på sikt integreras i LIBRIS söktjänst.

Få tag på

Klicka på titeln i träfflistan för att se hur du kan få tag på titeln. Finns titeln som fulltext kan du läsa den direkt genom att klicka på "Läs hela texten". Du kan även gå "Till lärosätets databas" och söka fram en länk till fulltext där.

Kontakt

För frågor om SwePub, kontakta [LIBRIS kundservice](#)
Telefon:08-463 44 33 (08.30-15.30)

Deltagande lärosäten

Följande lärosäten levererar data till SwePub:
(bäst täckningsgrad inom parentes)

- Blekinge Tekniska Högskola
- Chalmers tekniska högskola
- Försvarshögskolan
- Gymnastik- och idrottshögskolan
- Göteborgs universitet (2004-)
- Högskolan i Borås (2007-)
- Högskolan Dalarna (2005-)
- Högskolan på Gotland
- Högskolan i Gävle
- Högskolan i Halmstad
- Högskolan i Jönköping
- Högskolan i Kalmar
- Högskolan Kristianstad (2007-)
- Högskolan i Skövde (2004-)
- Högskolan Väst (2006-)
- Karlstads universitet (2006-)
- Kungliga Tekniska Högskolan
- Linköpings universitet (2000-)
- Luleå tekniska universitet (2000-)
- Lunds universitet (2002-)
- Malmö högskola (2007-)
- Mälardalens högskola
- Mittuniversitetet (2005-)
- Nordiska Afrikainstitutet (1970-)
- Stockholms universitet (2007-)

OER inom programmet del av tema Mångfald av innehåll

- Särskilt stöd av KK-Stiftelsen
- **Open Educational Resources (OER) i öppna arkiv**
Malmö högskola, Stockholms universitet, Göteborgs universitet, Uppsala universitet, Högskolan i Borås och Metamatrix
- **OER - en resurs för lärande**
Nätverket för IT inom Högre Utbildning
Främja användning av OER: seminarier, samverkan för ökad synlighet, rätts- och avtalsfrågor
- **Modell för ökad användning av öppna digitala lärresurser**
Högskolan i Borås
Modell för ett enskilt lärosäte: underlag för policy, utbildning och information, kopplingar mellan lärplattform och öppet arkiv

OA och OER – jämförelse

+ för OA

- I samklang med grundläggande normer: Cudos or Mertonian norms: **Communalism** entails that scientific results are the common property of the entire scientific community.
- Finns starka ekonomiska motiv att bryta monopolpriser som engagerar biblioteken och universiteten
- OA ger mer citeringar och därmed meritfördelar för forskare, OA ökar synligheten för lärosätenas forskning
- Upphovsmannen har inga inkomster att förlora
- Mycket synligt officiellt stöd: Berlindeklarationen, EU, krav från finansiärer och universitet
- Synligt forskarstöd: PloS Open letter mm
- Enkel infrastruktur med Open Archives Initiative, välkända internationella tjänster som DOAJ
openaccess.se

OA och OER – jämförelse

- för OA

- Motstånd från vissa förlag som lobbar aktivt mot OA
- Trögheter i forskarsamhället, t ex vanan att överlåta sin upphovsrätt till förlagen
- Meriteringssystem byggda på citering missgynnar OA-tidskrifter för att de är nya
- Den ekonomiska övergången mellan modeller är politiskt svår
 - Analyser visar att en OA-modell totalt sett blir billigare
 - Kostnader ska tas ut vid produktion i stället för vid tillgång
 - Övergången ger vinnare och förlorare

Jämförelse OA och OER

- för OER

- Oklarhet om upphovsrätt mellan lärare och lärosäte
- Vissa lärare kan känna inkomster hotade
- Inget stöd från normer och meritering, finns inga krav på att publicera lärresurser
- Det officiella stödet är inte lika tydligt
- Saknas enkel infrastruktur och allmänt erkända tjänster
- Mer komplext och föränderligt material, svårare att avgränsa

Jämförelse OA och OER

+ för OER

- Små problem med överlåtelse av upphovsrätt till förlag (bara för det fåtal som publicerar kommersiella läromedel)
- Inget etablerat meriteringssystem som bromsar
- Ingen etablerad ekonomisk modell som bromsar
- Inga aktiva motståndare
- Målgruppen är potentiellt mycket större, vetenskaplig information mer specialiserad

Fördel för både OA och OER

Öppen och obehindrad tillgång till information ses alltmer som nödvändigt för effektiviteten i forskning och högre utbildning i en nätbaserad kunskapsmiljö med global konkurrens

Tack för uppmärksamheten!